

Міністерство внутрішніх справ України
Харківський національний університет внутрішніх справ
Науковий парк «Наука та безпека»

**ЗАХИСТ ТА ДОТРИМАННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН
ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Тези доповідей учасників
науково-практичної конференції
(м. Вінниця, 7 грудня 2023 р.)

Вінниця 2023

*Друкується згідно з рішенням оргкомітету
за дорученням Харківського національного університету
внутрішніх справ від 14.09.2023 № 58*

338 *Захист та дотримання прав громадян органами Національної поліції України в умовах воєнного стану : тези доп. учасників наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 7 груд. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». – Вінниця : ХНУВС, 2023. – 283 с.*

Збірник містить наукові розробки курсантів, студентів та науковців Харківського національного університету внутрішніх справ та інших закладів вищої освіти України, присвячені дослідженню теоретичних і прикладних аспектів захисту та дотримання прав громадян органами Національної поліції під час дії правового режиму воєнного стану.

УДК 351.741:[342.72/.73:342.78](477)(06)

*Матеріали викладені в авторській редакції з незначними коректорськими правками.
Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори.*

Електронна копія збірника безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Харківського національного університету внутрішніх справ (<http://www.univd.edu.ua>) у розділі «Наука», сторінка «Конференції, семінари та круглі столи»), а також у репозитарії ХНУВС (<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>).

СЕКЦІЯ 11
ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ
У ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

БАБІЧ Н. І. ВПЛИВ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ: ДОСВІД США	237
БАЙБАК А. Г. ДЕЯКІ НОВЕЛИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВСТВА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ПРО ОХОРОНУ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ	239
ВОЙЦІХОВСЬКИЙ А. В. ЖЕРЕБКО Д. А. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ ТА ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ.....	242
ЖМУРОВСЬКА К. Р. ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ЯК КРОК ДО ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	244
ЗАГУРСЬКИЙ О. Б. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОДЕКС ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ЕТИКИ ЯК БАЗОВИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СТАНДАРТ У СФЕРІ РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	246
ІВАНИЦЬКИЙ С. О. МОРОЗОВ Д. А. ПУПІНІН О. М. ЩОДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	248
КАФЕДЖИ В. В. ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО СТАНУ	249
МАГДАЛЮК В. І. ОСНОВНІ СУБ'ЄКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ.....	251
МАЛАХОВА В. В. НАУМОВЕЦЬ А. А. ГОЛЮК Л. С. ЩОДО ЗАКОНОПРОЄКТУ № 10170 ВІД 20 ЖОВТНЯ 2023 РОКУ	253
SAZANOVA L. S. КОСЧУН V. D. IMPLEMENTATION OF EUROPEAN PRACTICES FOR INCREASING UKRAINIAN POLICE EFFECTIVENESS DURING MARTIAL LAW	254
СОКИРКО К. О. АГАРКОВА О. І. ЗАСТОСУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У МЕТОДИЦІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ЩОДО ПОРУШЕННЯ ЗАКОНІВ І ЗВИЧАЇВ ВІЙНИ.....	256

Андрій Васильович ВОЙЦІХОВСЬКИЙ,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри конституційного і
міжнародного права факультету № 4
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5629-8852>;

Денис Андрійович ЖЕРЕБКО,

курсант 2 курсу факультету № 4
Харківського національного університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ ТА ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Особливе місце серед існуючих міжнародно-правових актів, що встановлюють стандарти правоохоронної (поліцейської) діяльності посідає Резолюція VIII Конгресу ООН щодо запобігання злочинності та поведження з правопорушниками 1990 р., яка затвердила Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку [1, с. 238]

Основні принципи закріплюють загальний порядок розроблення національних правових норм щодо застосування сили та вогнепальної зброї працівниками поліції, з обов'язковим урахування етичних питань. Уряди і правоохоронні органи держав-учасниць повинні розробляти як можна ширший арсенал засобів і забезпечувати посадових осіб з підтримання правопорядку різними видами зброї і боєприпасів, що дозволяють диференційовано застосовувати силу і вогнепальну зброю. До їх числа відноситься розробка видів зброї, що не призводять до загибелі і тяжких поранень людини, а лише нейтралізують її.

Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку 1990 р. закріплюють, що працівники поліції при здійсненні своїх функцій зобов'язані, наскільки це можливо, використовувати ненасильницькі засоби до вимушеного застосування сили або вогнепальної зброї. Вони можуть застосовувати силу і вогнепальну зброю тільки в тих випадках, коли інші засоби виявилися неефективними або не надають жодних надій на досягнення визначеного результату.

У всіх випадках, коли застосування сили або вогнепальної зброї неминуче, працівники поліції зобов'язані: а) проявляти стриманість в такому застосуванні сили та діяти, виходячи з тяжкості правопорушення та законної мети, яка має бути досягнута; б) зводити до мінімуму можливість спричинення шкоди і нанесення поранень; в) забезпечувати надання медичної та іншої допомоги пораненим або постраждалим особам у найкоротший термін; г) забезпечувати негайне повідомлення родичів або близьких поранених або постраждалих осіб про такі факти. [2]

Примітно, що Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку 1990 р. передбачають випадки, при яких допускається застосування поліцією фізичного впливу та вогнепальної зброї. Ці положення були імплементовані до національних законодавств багатьох країн світу, в тому числі й України. Зокрема, згаданий документ передбачає, що працівники поліції не застосовують вогнепальну зброю проти людей, за винятком випадків самооборони, захисту інших осіб від неминучої загрози смерті або тяжкого поранення, з метою припинення особливо тяжкого злочину; з метою затримання особи, що вчинила тяжкий злочин, що чинить опір їх владі або з метою запобігання його втечі і лише в тих випадках, коли менш

рішучі заходи недостатні для досягнення цих цілей. У будь-якому випадку навмисне застосування фізичного впливу та вогнепальної зброї із смертельним результатом може мати місце лише тоді, коли воно абсолютно неминуче для захисту життя. [2]

У документі окремо регламентуються питання застосування фізичного впливу та вогнепальної зброї під час масових заходів – зібрань (мітингів, демонстрацій, страйків тощо). Так, при розгоні протизаконних зібрань ненасильницького характеру поліцейські мають уникати застосування сили або, якщо це неможливо, обмежувати таке застосування до необхідного мінімуму. У свою чергу, при розгоні зібрань насильницького характеру поліцейські можуть застосовувати вогнепальну зброю лише в тих випадках, коли не можна застосувати менш небезпечні засоби, і лише в тій мірі, в якій це мінімально необхідно. При цьому, виконання наказів не є виправданням, якщо посадовці з підтримання правопорядку знали про явну незаконність наказу про застосування сили і вогнепальної зброї, що призвело до смерті або серйозного поранення особи, і мали розумну можливість відмовитися від його виконання.

Уряди і правоохоронні органи держав-учасниць забезпечують, щоб усі посадові особи з підтримання правопорядку відбиралися за допомогою належних процедур відбору, володіли відповідними моральними, психологічними та фізичними якостями для ефективного виконання своїх функцій і проходили безперервну і ретельну професійну підготовку. При цьому, необхідно періодично здійснювати перевірку їх придатності для виконання таких функцій. Посадові особи з підтримання правопорядку, які повинні носити вогнепальну зброю, отримують відповідні дозволи лише після завершення спеціального курсу навчання їх застосування.

При підготовці посадових осіб з підтримання правопорядку уряди і правоохоронні органи держав-учасниць повинні звертати особливу увагу на питання поліцейської етики та прав людини, особливо в процесі ведення розслідувань, на альтернативи застосування сили і вогнепальної зброї, включаючи мирне врегулювання конфліктів, розуміння поведінки великих мас людей і методи переконання, ведення переговорів і посередництва, а також технічні засоби з метою обмеження застосування сили або вогнепальної зброї.

Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку 1990 р. передбачають, щоб відносно посадових осіб з підтримання правопорядку, які відповідно до Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку 1979 р. [3] відмовляються виконувати наказ про застосування сили або вогнепальної зброї або, які повідомляють про таке застосування сили або вогнепальної зброї іншими посадовими особами, не застосовувалися ніякі кримінальні та дисциплінарні заходи.

Керуючись демократичними засадами розвитку громадянського суспільства, цілком зрозумілим є той факт, що діяльність правоохоронних органів, у тому числі поліцейських, будується і здійснюється за принципом дотримання і захисту прав і свобод людини, який своєю чергою передбачається і регулюється низкою міжнародно-правових актів, що визнаються міжнародною спільнотою в якості міжнародно-правових стандартів правоохоронної діяльності. Виважена позиція урядів і правоохоронних органів держав-учасниць щодо реалізації положень вищезгаданих міжнародно-правових актів є запорукою існування і розвитку громадянського суспільства.

Список бібліографічних посилань

1. Права людини у міжнародному праві: підручник [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.] / за заг. ред. канд. юрид. наук, доц. А. В. Войціховського. Харків : ООО «Планета- Принт», 2021. 404 с. 2. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку : резолюція VIII Конгресу ООН щодо запобігання злочинності та поведження з правопорушниками від 07.09.1990 / ООН. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions

/firearms.shtml (дата звернення : 17.11.2023). 3. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку 1979 р. : резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17.12.1979 / ООН. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/code_of_conduct.shtml (дата звернення : 17.11.2023).

Катерина Романівна ЖМУРОВСЬКА,

курсант 2 курсу

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Діана Володимирівна КІРІКА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності та

публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3633-0103>

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ЯК КРОК ДО ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Умови воєнного стану завжди створюють великі виклики для суспільства та його інституцій, включаючи правоохоронні органи. Російська експансія негативно вплинула та уповільнила європейську інтеграцію України, яка під час війни зазнає величезних людських та економічних втрат і зосереджує значні ресурси на протистоянні російській інтервенції [1]. В таких надзвичайних ситуаціях забезпечення безпеки, захист прав та свобод громадян, підтримання громадського порядку вимагають від поліції особливого підходу та високого рівня ефективності. У контексті сучасних викликів і загроз, які ставляться перед суспільством, важливо розглядати можливості покращення діяльності поліції під час воєнного стану.

Євроінтеграція в поліцейській діяльності означає прийняття та впровадження поліцейських стандартів, методів та практик, які відповідають європейським нормам та цінностям. Цей процес передбачає реформування системи правоохоронних органів шляхом розробки нових законів, розширення повноважень поліції, впровадження кардинально нових методів роботи, навчання поліцейських та підвищення їх професійної кваліфікації. Саме європейські стандарти в сфері правопорядку та прав людини надають важливий фреймворк для оцінки та вдосконалення діяльності правоохоронних органів. Вони є важливим кроком для забезпечення здійснення поліцією своїх обов'язків у відповідності до принципів правової держави, незалежно від обставин. Ця теза досліджує роль європейських стандартів як інструменту для покращення ефективності діяльності органів поліції в умовах воєнного стану.

Європейські стандарти в сфері поліції представляють собою набір норм, правил і принципів, розроблених та прийнятих в рамках європейських міжнародних організацій, таких як Рада Європи та Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ). Їхня роль у сфері поліції полягає в наданні рамок та вимог, які допомагають органам правопорядку ефективно та відповідно до закону здійснювати свої функції. Виходячи з цього, основні аспекти ролі європейських стандартів у сфері поліції включають:

➤ *захист прав і свобод громадян* (таких як право на життя, право на недоторканність, свобода від катувань та нелюдського поводження, право на справедливий судовий процес та інші, що надають орієнтацію для дій поліції з метою забезпечення цих прав навіть у воєнних умовах. Рада ЄС ввела в дію Директиву про тимчасовий захист громадян України на території країн об'єднаної Європи. Цей механізм передбачає доступ до ринку

Наукове видання

**ЗАХИСТ ТА ДОТРИМАННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН
ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Тези доповідей учасників
науково-практичної конференції
(м. Вінниця, 7 грудня 2023 р.)

Українською та англійською мовами

Відповідальні за випуск: *О. В. Джафарова*
Комп'ютерне верстання: *К. М. Салашна*

Формат 60x84/8.
Ум. друк. арк. 33,1. Обл.-вид. арк. 22,3.

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
вул. Сонячна, № 3-А, м. Вінниця, 21008 .
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 3087 від 22.01.2008.